

שאלות ותשובות לסיכום ולחזרה

פרק שמיני; דף עח

קמו. האשה שנפלו לה נכסים; האם יכולה למכרם וליתנם, לכתחילה ובדיעבד; —
א. בארוסה.

ב. בנשואה.

א. בארוסה; —

נפלו לה נכסים קודם שתתארס, ונתארסה — מוכרת ונותנת וקיים, כי בזכותה נפלו. נפלו לה משנתארסה — בית שמאי אומרים: תמכור. ובית הלל אומרים: לא תמכור ואם מכרה ונתנה — קיים (מפני שנידון כספק בזכותה נפלו ספק בזכותו). חכמים אמרו לפני רבן גמליאל שצריך להיות מכרה בטל. ולדברי רבי חנינא בן עקביא (לפירוש רב פפא. עתוס), לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בזה אלא לדברי הכל מוכרת ונותנת אף לכתחילה.

א. לפי פירוש אחד ברש"י מכתב-יד (מובא בתוס'), לחכמים החולקים על רבן גמליאל, אפילו נפלו לה קודם שנתארסה, הבעל מוציא [לאחר נישואין. עהו"א עו,א] מיד הלקוחות כשמכרה כשהיא ארוסה.

ב. כתבו אחרונים, שחכמים קבלתו תשובתו של רבן גמליאל לענין ארוסה, שאין מכרה בטל. (עפ"י אבני נזר אה"ע של; חזו"א).

ג. להלכה, נפלו לה משנתארסה לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים, כבית הלל דמתניתין. (ר"ז).

ד. יש אומרים שעליה אין איסור למכור, שהרי יכולה היא שלא לינשא, אלא הלוקה הבא לימלך מורים לו שלא יקח. (ע' תוס' יום טוב; אבני מלואים צ סקי"ט; שו"ת פנים מאירות ח"א קא; אבני נזר אה"ע שלה.

וע' בשו"ת אחיעזר (ח"ג לה) שנראה שנקט כהנחה פשוטה שיש איסור על האשה לעשות כן, ורצה לדון משום כך שמא אין מצוה לקיים דבריה לאחר מיתתה, כשאמרה ליתן לאחרים נכסים שאינם ידועים.

ב. בנשואה; —

נפלו לה נכסים משנישאת, ומכרתם — הבעל מוציא מיד הלקוחות לצורך אכילת פירות בחייה. ומתקנת אושא ואילך מוציא אף את גוף הקרקע (והוא הדין במטלטלין. שו"ת הרשב"א ח"ד רמג; שו"ת רשב"ש תקג) אם מתה האשה בחייו.

א. יש אומרים שמוציא מהם בלא דמים ויש אומרים בדמים. והרמב"ם כתב שאם הדמים שנתנו קיימים — צריך הבעל להחזירם ללקוחות.

ב. מחילת האשה לאחרים, הריהי כמכירה ונתנה, ואינה מועילה. (עפ"י שו"ת רשב"ש תקג ועוד). וכן הודאתה לאחרים אינה מועילה להרע כח בעלה. (ע' שו"ת הרשב"א ח"ב שז).

נפלו לה נכסים משנתארסה, ונישאת — רבן גמליאל אומר: אם מכרה ונתנה קיים. ולרב זביד יש לגרוס: 'מוכרת ונותנת' — אף לכתחילה (כגרסת רש"י, אבל התוס' גרסו להפך). ולרב פפא — לרבי יהודה אליבא דרבן גמליאל לכתחילה לא תמכור ולרבי חנינא בן עקביא אליבא דרבן גמליאל — תמכור (ולא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה). וחכמים חלקו על רבן גמליאל ולדעתם מכרה בטל. וכן חזרו ונמנו רבותינו, הבעל מוציא

מיד הלקוחות. וכן אמרו רב ושמואל.
 נפלו לה נכסים קודם שנתארסה — לרבי יהודה ולרבי חנניה בן עקיבא, מכרה ונתנה — קיים, (אפילו לחכמים החולקים על רבן גמליאל. עפ"י תוס'). אבל לכתחילה לא תמכור (רש"י). ורבותינו נמנו וגמרו שהבעל מוציא מיד הלקוחות, וכן אמרו רב ושמואל.
 וכן הלכה, שבין אם נפלו קודם שנתארסה בין לאחר שנתארסה, ונישאת — הבעל מוציא מיד הלקוחות. (רי"ף).

מתה, הבעל יורשה, גם נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס. (מהרי"ח. מובא בהגהות אשר"י).
 רבי שמעון מחלק בין נכסים לנכסים; נכסים הידועים לבעל [לרבי יוסי בר חנינא (הרשב"א בתשובה ח"ד קמג) גרס: רבי אבהו. ובחדושי הביא הרשב"א גרסא 'רבי ינאי'] — קרקעות. ולרבי יוחנן, אף מטלטלין] — אם מכרה ונתנה בטל. ושאינם ידועים [לרבי"ח: מטלטלין. ולרבי יוחנן: כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים. ותניא נמי הכי] — לא תמכור, ואם מכרה ונתנה — קיים.

א. יש אומרים שרבי שמעון חולק רק בנכסים שנפלו לה קודם שנישאת, אבל נפלו לה משנישאת — זכה בהם הבעל אפילו אינם ידועים. (עפ"י רא"ה, מובא במאירי ובחדושי ר' קרשקש, וחלק שם על דעה זו). ואין כן דעת רוב המפרשים.

ב. משמע ברא"ש ועוד ראשונים שלרבי שמעון אין הבעל אוכל פירות מנכסים שאינם ידועים. ויש סוברים שכל שלא מכרתם הבעל אוכל פירות. (עפ"י רמב"ן להלן פ. וכן נקטו האבני-מלואים (פד) ואבני-נזר. וכ"כ באבי עזרי (אישות כב, טז) בד' הרמב"ם).

ולענין ירושת הבעל — מבואר ברמב"ן ובר"ן שהוא יורשה. (וע' גם באבני-מלואים צ סק"י ובשו"ת אחיעזר ח"ג לה). ויש אומרים שאם לפי מחשבת הבעל אינו יורש אותם נכסים — בכגון זה באמת אינו יורשה. (ע' אגרות משה אה"ע ח"א קד).

ג. הלכה כרבי שמעון, וכפירוש רבי יוחנן. ו'מדינת הים' לאו דוקא אלא אף באותה מדינה, כל שלא ידע הבעל קודם שמכרה — מכרה קיים בדיעבד. (ראשונים. וי"א שמדינת הים דוקא, ואין נקרא 'אינם ידועים' אלא בדבר שלא היה מצפה שיפול לה. עתורא"ש בדעת רש"י).
 ישנה דעה שאין הלכה כרבי שמעון. מובא במאירי).

ד. ידע הבעל על הנכסים שעומדים ליפול לה והוא מצפה להם, אבל לא ידע כאשר נפלו לה — לדברי הרא"ש דינם כנכסים ידועים ומכרה בטל. ולהר"ן גם באופן זה מכרה קיים. (עפ"י בית שמואל צ ס"ק מב).

ונראה שרק בירושה אמר הרא"ש, משום שזכות הירושה כבר היתה לה קודם שיצאה לפועל, אבל במתנה, שכל זמן שלא ניתן לה לא היה לה שום זכות — גם אם ידע הבעל וציפה מקודם לכן, אין זה נחשב כנכסים ידועים. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א קג).

עוד נראה שאם ידע הבעל שהחליטו מטעם המדינה ליתן לאשה שילומי פיצויים, אעפ"י שלא ידע כשנתנו בפועל, כיון שאין מצוי כלל שיחזרו בהם מליתן, נחשב כנכסים הידועים. (שם. אודות אשה שקיבלה שילומים מגרמניה, אין בכחה ליתנם מתנה לאחר, שבעלה זכה כנכסים הידועים).

ה. יש לומר שהוא הדין אם טעה בדין וסבר שאין לו זכות בנכסים, גם זה נחשב כנכסים שאינם ידועים שאם מכרה ונתנה קיים. ועל כן נראה שאשה שהשאירה צוואה ליתן נכסיה לפלוני והבעל היה סבור שצוואתה חלה ואינו יורשה — צוואתה חלה. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א קד).

ו. יש מדייקים מדברי הר"ן שיכולה האשה ליתן אף לכתחילה נכסים שאינם ידועים במתנת שכיב-מרע או במתנת בריא לאחר מיתה, ולא אסרו לכתחילה אלא מחיים. אך צריך עיון בטעם הדבר. (ע' אחיעזר ח"ג סוס"י לה).